

ІСТОРІЯ У КРАЄЗНАВЧІЙ ПІГУЛЦІ

Історія сучасного Івано-Франківська, здавалося б, вже достатньо вивчена. Знаємо напевне: що, де, коли і, головне, хто саме? Однак не самообманюймося, адже *наукової* історії населеного пункту, котрий мав/має, щонайменше, три історично-зумовлені назви (Станиславів, Станіслав, Івано-Франківськ) досі у нас немає.

Чи добре, а чи зле, — нехай посперечаються знані і не дуже містолюбці, історики і краєзнавці, з титулами і без них. Цей невідрадний стан, а ще, додаймо — і вперта відсутність у місті між Бистрицями осібною музею історії міста, не мав би тішити ані цілі покоління владців, ані когорти містян. Проблема, вочевидь, не лише в інституційному наповненні сутності міської історії та її охоронців, а й у тому, що Івано-Франківськ потребує ґрунтового наукового і освітнього проєкту-платформи щодо вивчення початків міста як такого, його функціонування в різних геополітичних і геокультурних рамках, а найперше — акумулювання та інтерпретацію історичних джерел, котрі вже відомі. І саме тут маємо найбільше зловживань і, сказати б, краєзнавчої корупції. У нашому місті вже сила-силенна широких спеціалістів, знаних у вузьких колах утаємничених у неісторію, котрі, як не надто вправні копіювачі, відтворюють у своїх публікаціях і екскурсіях містом часто дуже сумнівні взірці того, що цивілізовані народи не відважуються називати власне історією. Тож справа тут і у мітотворцях, і у переписувачах/переспівувачах не своїх, а чужих ідей. Тому й з'являються видання штибу *a la* містознавство, котрі, окрім назви, нічого нового не несуть на книжковому ринку, а лише шкодять дослідженням зі збереження багатонаціональної і багатоконфесійної спадщини сучасного Івано-Франківська. Катастрофічність відтак у тому, що на такого штибу «студії» знаходяться і видавці, і меценати і, звісна річ, читачі. Тож про критичний підхід у вивченні минувшини і сьогодення нашого міста говорити сьогодні досить важко, якщо взагалі можливо.

Можна дискутувати, наскільки історико-краєзнавча серія «Моє місто», започаткована 2007 р., виконала своє первісне завдання: удоступнити всі відомі натеper публікації з історії Івано-Франківська, або ж чи уважно містяни читають хрестоматію «Моє місто», примірників якої вже давно не знайдеш у книгарнях. Однак той факт, що на малих і великих, тонких і грубших зшитках цієї легендарної книжкової серії видавництва «Лілея-НВ» вже зросло не перше, і

не друге покоління допитливців міської історії, не може не радувати. Отож, мабуть, серія «Моє місто» свій задум таки втілила, сказати б, у «маси». Чи стали ці уявлені «маси» такою собі краєзнавчою «владою», відтак запитання. Адже не секрет, що окремі фрагменти, переклади, сюжети з міської історії вдало перекочували, як перекотиполе, у новітні краєзнавчі розвідки, монографії, статті та дисертації, горе-автори яких просто потрапили у власні діри пам'яті, не переймаючись первісним, оригінальним. Тому-то й у івано-франківському краєзнавстві витворилося чимало дурниць: від самоцитування, і самопереписування до речей складніших і, вочевидь, з духом теперішнього збентеженого світу (краєзнавство тут не виняток), коли «чужі» тексти стають «своїми», а потім ще проголошуються палімпсестом. Додаймо сюди й багатолюдні галереї «своїх» героїв або ж національні наративи, які досі є фактичними репрезентантами волі чи неволі їхніх авторів-краєзнавців. А пішовши цією стежкою, яка сходить на манівці, отримуємо невігласів і пристосуванців у краєзнавстві, що прикриваються не лише відомими прізвищами, а й відомими текстами, не конче афішуючи їхніх справжніх батьків-матерів. Про те, як затирається і забувається історія міста на догоду партійним гаслам, можна й не говорити. Бо з огрому цих чинників і починається *однобокість* у вивченні минувшини, до того ж коли її намагаються взяти у заручниці, переписуючи її історії на догоду комусь і/або чомусь.

Що ж, ситуацію мусимо рятувати. Конче потрібна непроста пігулка, адже її завдання врятувати загал від краєзнавчих огріхів. От її і пропонують наші автори, першу частину дослідження яких уважний читач вже тримає у своїх руках. Дуже добре, що цей заспокійливий у багатьох випадках засіб — літопис-хроніку — започаткували, упорядкували і написали зовсім не випадкові у міській культурі автори. Вони, як сумлінні подорожні, перейшли наше місто уздовж і впоперек, відкриваючи і закриваючи його для себе та інших. Переконаний, що після цієї краєзнавчої пігулки, зокрема після мандрівки у минуле Івано-Франківська і життеписи відомих містян, помилок і надуживань у нашому містознавстві буде значно менше.

І насамкінець. Читаючи першу частину цієї студії, я думав: чому хронологія оповіді починається 1662 і закінчується 1939 роками, фактично тими, що не мали на той час безпосереднього відношення до українців і України? Тож, мабуть, варто бути причетними до нашого сьогодення, щоб ті, котрі читатимуть і писатимуть *наукову* історію Івано-Франківська, вже цим ніколи не переймалися, а відтак — не журилися своїми сучасниками.

*Іван МОНОЛАТІЙ,
лауреат міської премії ім. Івана Франка, професор*